

Тема 2. Міжнародні та національні стандарти корпоративного управління

2.1 Стандарти корпоративного управління Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР)

2.2 Принципи корпоративного управління Європейського банку реконструкції та розвитку

2.3 Принципи корпоративного управління Міжнародної мережі з корпоративного управління

2.4 Принципи корпоративного управління Конфедерації Європейських Асоціацій Акціонерів

2.5 Принципи і рекомендації, що стосуються корпоративного управління Європейської асоціації торговців цінними паперами

2.6 Кодекси корпоративного управління

2.1 Стандарти корпоративного управління Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР)

Організація економічного співробітництва і розвитку брала участь в розробці двох основних документів, що регламентують сферу корпоративного управління, – «Принципи корпоративного управління ОЕСР» і «Загальні принципи акціонерного законодавства для країн з перехідною економікою».

Принципи корпоративного управління Організації економічного співробітництва та розвитку, прийняті в 1998 р., базуються на досвіді корпоративного управління країн-членів, а також на результатах роботи, що раніше проводилася ОЕСР, включаючи роботу Рекомендаційної групи ОЕСР з корпоративного управління в бізнес-секторі.

Принципи ОЕСР мають рекомендаційний характер і не містять ніяких рецептів для національного законодавства. Їхні завдання – визначити точку відліку, яка стала б орієнтиром.

Зупинимось більш детально на основних рекомендаціях щодо корпоративного управління ОЕСР.

Перший принцип: Права акціонерів

Система корпоративного управління повинна захищати права акціонерів.

До основних прав акціонерів належать права на:

1. надійні методи реєстрації власності;
2. передачу акцій;
3. регулярне та своєчасне отримання необхідної інформації про товариство;
4. участь та голосування на загальних зборах акціонерів;
5. участь у виборах ради;
6. частку в прибутку товариства.

Другий принцип: Однакове справедливе ставлення до акціонерів

Система корпоративного управління повинна забезпечувати однаково справедливе ставлення до акціонерів, включаючи дрібних та іноземних акціонерів. Усі акціонери повинні мати можливість вдаватися до ефективних засобів захисту в разі порушення їхніх прав.

Третій принцип: Роль зацікавлених осіб в управлінні товариством

Система корпоративного управління має визнавати передбачені законом права зацікавлених осіб та заохочувати активне співробітництво між товариством та зацікавленими особами у створенні добробуту, робочих місць та забезпеченні стабільності фінансово успішних підприємств.

Четвертий принцип: Розкриття інформації та прозорість

Система корпоративного управління повинна забезпечувати своєчасне і точне розкриття інформації з усіх найважливіших питань, що стосуються товариства, включаючи його фінансовий стан, продуктивність, власність та управління товариством.

Важлива інформація, що підлягає розкриттю, включає інформацію про:

1. результати фінансової та операційної діяльності товариства;
2. завдання товариства;
3. володіння значними пакетами акцій та право голосу;
4. членів ради та правління, а також розмір їхньої винагороди;
5. значущі фактори ризику, що можна спрогнозувати;
6. важливі питання, пов'язані з працівниками та іншими зацікавленими особами;
7. структуру і політику управління товариством.

П'ятий принцип: Обов'язки ради

Система корпоративного управління має забезпечувати стратегічне керівництво товариством, ефективний нагляд за діяльністю правління з боку ради, а також відповідальність цієї ради перед товариством та акціонерами.

Рада повинна виконувати певні ключові функції, у тому числі:

1. переглядати і спрямовувати корпоративну стратегію, основні плани дій, політику управління ризиками, річні бюджети та бізнес-плани, окреслювати орієнтири ефективності, здійснювати нагляд за виконанням планів та роботою товариства, а також контролювати основні витрати, придбання та продаж;
2. підбирати ключові управлінські кадри, призначати їм винагороду, здійснювати нагляд за їхньою діяльністю й, у разі необхідності, звільняти їх та планувати процедуру наступництва;
3. переглядати винагороду, яку отримують члени ради та правління товариства, забезпечувати формальний та прозорий процес висунення кандидатів для обрання до складу ради;
4. відстежувати й урегульовувати потенційні конфлікти інтересів членів правління, ради та акціонерів, включаючи нецільове використання активів товариства та зловживання під час укладання угод з особами, пов'язаними з товариством;
5. забезпечувати правильність системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності товариства, включаючи проведення незалежних

- аудиторських перевірок, а також створювати необхідні системи контролю, зокрема, системи моніторингу ризиків, фінансового контролю та контролю за дотриманням законодавства;
6. стежити за ефективністю практики управління, в межах якої діє рада, або, за необхідності, вносити в неї зміни;
7. контролювати процес розкриття та поширення інформації.

2.2 Принципи корпоративного управління Європейського банку реконструкції та розвитку

Цей документ був підготовлений Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР) за підтримки компанії “Куперс енд Лайбранд” для семінару “Раціональні ділові норми і корпоративна практика”, який відбувся в Лондоні 13 квітня 1997 році під час щорічного засідання Ради директорів ЄБРР. Видатні бізнесмени, юристи та інші особи, які займаються практичною діяльністю в Східній та Центральній Європі, взяли участь у роботі різноманітних семінарів, зустрічей і обговорень.

До основних принципів корпоративного управління ЄБРР відносять:

1. Взаємини з клієнтами

Найважливішою складовою будь-якої компанії є наявність стабільних клієнтів, довіра яких ґрунтується на дотриманні правил гласності у взаєминах, недопущенні спекуляції і незмінно високій якості товарів і послуг.

2. Взаємини з акціонерами

Акціонери є власниками компанії, тому вони повинні мати можливість контролювати керівництво компанії і брати участь в ухваленні ключових рішень.

3. Взаємини з працівниками

Незважаючи на глибокі культурні й соціальні відмінності з даного питання між країнами, обов'язково необхідно дотримуватися трудового законодавства, забезпечувати необхідні норми охорони і гігієни праці; додержувати права працівників та ін.

4. Взаємини з постачальниками

Справедливість і гласність у взаєминах з постачальниками є важливими елементами ефективної корпоративної практики, оскільки вони створюють умови для забезпечення надійності відносин із постачальниками.

5. Взаємини з громадськістю

Оскільки будь-яка компанія є невід'ємною частиною населеного пункту, де вона розміщена, правильно побудовані відносини з громадськістю мають велике значення. Компанія повинна враховувати моменти, які непокоять місцеве населення; у разі потреби консультуватися з місцевим населенням і з відповідними групами, що представляють інтереси громадськості; враховувати вплив своєї діяльності на довкілля і дотримуватися всіх природоохоронних законів, що діють, і норм.

6. Взаємини з державними органами і місцевою владою

Найкращим способом збереження хороших відносин із державними

органами для компанії є дотримання законів країни, в якій дана компанія функціонує і платить податки.

2.3 Принципи корпоративного управління Міжнародної мережі з корпоративного управління

Міжнародна мережа з корпоративного управління (ММКУ) як основну мету корпорації оголосила постійну оптимізацію доходів акціонерів із забезпеченням довгострокової життєздатності компанії шляхом ефективного управління та врахування інтересів зацікавлених осіб. ММКУ, створена в 1995 році у Вашингтоні, об'єднала великих інституційних інвесторів, які набули великого досвіду конкурентної боротьби як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку.

Із погляду ММКУ, для здійснення корпоративного управління важливими є такі принципи:

1. Надання достовірної, адекватної і своєчасної інформації, яка забезпечує акціонерам реалізацію їхніх прав власності.
2. Існування правила: одна проста акція – один голос.
3. Компанії повинні забезпечувати право власників голосувати.
4. Рада директорів, або Наглядова рада, як орган управління, повинні бути підпорядковані акціонерам. Переобрання членів органів управління має відбуватися на регулярній основі.
5. Компанія повинна розкривати інформацію про особу, професійний або інший досвід, чинники, що впливають на незалежність і загальну кваліфікацію членів Наглядової ради та про порядок призначення посадових осіб.
6. В рада має бути достатня кількість незалежних невиконавчих членів з відповідними знаннями і досвідом, їхні обов'язки повинні включати ефективний стратегічний контроль роботи правління, формування основних комітетів ради і вплив на діяльність ради в цілому.
7. Відповідно незалежні невиконавчі члени повинні становити суттєву більшість.
8. Комітети ради з питань аудиту, визначення винагороди та висунення кандидатів на провідні посади мають складатися цілковито або переважно з незалежних невиконавчих членів.
9. Оплата праці членів ради і ключових виконавчих посадових осіб повинна відповідати інтересам акціонерів.
10. Компанії повинні розкривати в річному звіті політику компанії стосовно винагороди і, бажано, розмір винагороди окремих членів органів управління та вищих посадових осіб, щоб інвестори могли судити, чи відповідає інтересам акціонерів політика та практика компанії щодо оплати праці.
11. Суттєві стратегічні зміни основної діяльності компанії не повинні провадитись без попереднього схвалення запропонованих змін акціонерами. Так само значні зміни в компанії, які по суті або за наслідками істотно розмивають акціонерний капітал або зменшують частки власності або права на володіння акціями існуючих акціонерів, не повинні запроваджуватися без попереднього затвердження акціонерами запропонованих змін.
12. Практика корпоративного управління має зосереджуватися на постійній оптимізації операційної діяльності компанії та доходів акціонерів.

13. Компанії мають дотримуватися усіх відповідних законів юрисдикції, в якій вони функціонують.
14. Спостережні ради, які прагнуть досягти активного співробітництва між компаніями і зацікавленими сторонами, перш за все сприяють стабілізації економіки регіону, працевлаштуванню та охороні довкілля.

2.4 Принципи корпоративного управління Конфедерації Європейських Асоціацій Акціонерів

Європейська група акціонерів “Євроакціонери” – це конфедерація асоціацій європейських акціонерів. Вона була заснована в 1990 р. з головним офісом у Брюсселі. Зараз членами Євроакціонерів є вісім національних асоціацій акціонерів (Бельгія, Великобританія, Німеччина, Нідерланди, Данія, Іспанія, Франція та Швеція). Спільне завдання цієї організації полягає в представленні інтересів окремих акціонерів Європейського Союзу.

Основні рекомендації групи «Євроакціонери», які стосуються цілей корпорації, розподілу прибутку, впливу акціонерів на ключові питання життєдіяльності компанії (реорганізація шляхом злиття та поглинання), реалізації права голосу акціонерів, отримання належної інформації, ролі органів управління:

Рекомендація 1

Головною метою компанії повинна бути максимізація вартості акцій акціонерів. Компанії повинні чітко зазначати (у письмовій формі) свої фінансові цілі та стратегію і включити цю інформацію до своїх річних звітів.

Рекомендація 2

Рішення, що мають суттєвий вплив на природу, розмір, структуру та ризики компанії, а також на позиції акціонерів, повинні підлягати затвердженню акціонерами та прийматися річними загальними зборами.

Рекомендація 3

Акціонери більшості повинні робити попередні пропозиції щодо купівлі акцій акціонерів меншості, у разі, коли частка акціонера більшості перевищує певний рівень (від 25 % до 33,3 %). Вважається, що при забезпеченні цього рівня акціонер має контрольний пакет.

Рекомендація 4

Процеси злиття та поглинання повинні регулюватися, відповідність вимогам цього регулювання повинна контролюватися. Якщо частка акціонера в компанії перевищує певний рівень, такий акціонер повинний зробити пропозицію щодо купівлі акцій акціонерів меншості на прийнятних умовах, тобто як мінімум за ціною, яка була сплачена за отримання контролю над компанією.

Рекомендація 5

Компанії повинні відразу розкривати інформацію, яка може мати вплив на ціну акцій, а також інформацію про акціонерів, частка яких стає більшою або меншою, ніж певний рівень (5 %).

Рекомендація 6

Інформація щодо порядку денного та інших питань, що стосуються загальних зборів, повинна публікуватися вчасно. Протокол зборів повинен вестися призначеним секретарем та перевірятися незалежною особою або організацією. Аудитори також повинні бути незалежними та обиратися загальними зборами. Обговорення на загальних зборах має записуватися на плівку, а записи надані акціонерам у випадку будь-яких суперечностей.

Рекомендація 7

Акціонери повинні мати можливість вносити пропозиції до порядку денного річних загальних зборів.

Рекомендація 8

Для надання акціонерам інформації, що має вплив на ціни, крім звичайних каналів, компанія повинна використовувати електронні засоби.

Рекомендація 9

Акціонери повинні мати право обирати членів, принаймні однієї ради, та приймати рішення про їх звільнення, до виборів — висувати кандидатів до членів ради.

Рекомендація 10

Членство в правлінні (виконавчі директори) та в спостережній раді (невиконавчі директори) слід обмежити строком до дванадцяти років. При цьому має бути не більше одного невиконавчого члена в спостережній раді, який раніше входив до правління.

2.5 Принципи і рекомендації, що стосуються корпоративного управління Європейської асоціації торговців цінними паперами

ЄАТЦП – Європейська Асоціація торговців цінними паперами – була створена як неприбуткова установа в 1994 р. Вона об'єднує фінансових посередників з юристами, бухгалтерами, спеціалістами по зв'язках з інвесторами та іншими професіоналами з метою просування ефективності Європейського ринку цінних паперів, яка сприяє залученню фінансових коштів від широких верств населення.

Із метою виконання своєї ролі ЄАТЦП створила кілька комітетів, які допомагають та дають їй поради щодо конкретних аспектів її місії. Один з таких аспектів – корпоративне управління, що надає компаніям такі вигоди, як кращий доступ до зовнішнього фінансування, покращення ліквідності їхніх акцій та зменшення вартості капіталу.

До основних принципів, розроблених Європейською асоціацією торговців цінними паперами, відносяться такі:

1. Акціонери мають основоположні права, які необхідно захищати. Вони мають право на одержання своєчасної і достовірної інформації, а також на належну участь у затвердженні рішень, що стосуються життєдіяльності компанії та їх інтересів.
2. Реалізація акціонерами права голосу повинна заохочуватися і проблеми колективних дій акціонерів мають вирішуватися через впровадження відповідних механізмів.

3. Необхідно уникати ухилення від принципу «одна акція – один голос», а в разі наявності таких відхилень інформація про них має належно розкриватися.
4. Акціонери – власники контрольного пакету акцій повинні враховувати інтереси дрібних акціонерів. Дрібні акціонери у свою чергу не повинні нерозумно (необґрунтовано) обмежувати корпоративні дії.
5. Переслідуючи довгострокові інтереси компанії, ради директорів діють як агенти, які виконують функції орієнтування й моніторингу, і є підзвітними всім акціонерам.
6. Склад Ради директорів і комітетів ради директорів має бути збалансованим, а політика висунення кандидатів і визначення розмірів винагороди – прозорою.
7. Керівництво повинно мати необхідну свободу дії, щоб робити відповідні пропозиції й упроваджувати корпоративну стратегію. Мотивація керівництва по можливості має відповідати мотивації компанії і її акціонерів у цілому.
8. Важлива інформація, необхідна для належної оцінки стану компанії, повинна розкриватися своєчасно, і така інформація має бути достовірною і зрозумілою. Механізми внутрішнього контролю повинні забезпечувати повноту корпоративних даних.
9. Необхідно уникати конфліктів інтересів, а в разі їх виникнення, інформація про них має розкриватися, конфлікти повинні належним чином врегульовуватися.
10. Ринок корпоративного контролю повинен функціонувати ефективно і прозоро.

2.6 Кодекси корпоративного управління

Спільна робота державних і недержавних груп приводить до появи в різних країнах, так званих кодексів корпоративного управління – зведення стандартів, що добровільно приймаються, і внутрішніх норм, які встановлюють і регулюють порядок корпоративних відносин. У таблиці 2.1. наведений перелік кодексів корпоративного управління в деяких країнах світу.

Таблиця 2.1. Кодекси корпоративного управління в країнах світу

Рік	Країна	Назва кодексу
1	2	3
1989	Гонконг	«Кодекс найкращої практики і рекомендацій для директорів публічних компаній», підготовлений Гонконзькою фондовою біржею.
1991	Великобританія	«Кодекс Кедбері», підготовлений Комітетом під керівництвом Адріана Кедбері, сформованим Радою з фінансової інформації, Лондонською фондовою біржею і професійною спілкою бухгалтерських службовців.

1994	США	Тези «Основні напрями і проблеми корпоративного управління», підготовлені радою директорів «Дженерал Моторс».
1994	ЮАР	«Кодекс корпоративної практики і поведінки», підготовлений Інститутом директорів ЮАР за підтримки ЮАР Підприємницької палати і фондової біржі Йоханнесбурга.
1995	Франція	«Рекомендації комітету з корпоративного управління під головуванням М. В'єно», підготовлені групою, створеною національною радою французької промисловості, Французькою асоціацією приватних підприємств і Рухом французьких підприємств.
1998	США	«Основні принципи і напрями корпоративного управління в США», підготовлені Каліфорнійським пенсійним фондом цивільних службовців у відставці, що є найбільшим у світі пенсійним фондом і одним з найбільших світових інституційних інвесторів.
1998	Індія	Кодекс «Рекомендованого корпоративного управління» підготовлений Конфедерацією промисловості Індії.
1999	Мексика	«Кодекс найкращої практики», підготовлений комітетом з корпоративного управління Підприємницької координаційної ради Мексики.
1999	Малайзія	«Кодекс корпоративного управління», підготовлений Вищим фінансовим комітетом Малайзії.
1999	Бразилія	«Кодекс належної практики», підготовлений Бразильським інститутом корпоративного управління.
1999	Греція	«Принципи корпоративного управління в Греції», підготовлені Комітетом з фінансових ринків.
2000	Німеччина	«Кодекс найкращої практики для німецького корпоративного управління», підготовлений Німецькою групою з корпоративного управління.
2002	Росія	Російський кодекс корпоративного управління, підготовлений Федеральною комісією з цінних паперів Російської Федерації.

2003	Україна	Принципи корпоративного управління України, підготовлений і затверджений Державною комісією з цінних паперів і фондового ринку України.
------	---------	---